

УДК 81' 373.2

Оксана Добровольська,

доцент, кандидат філологічних наук,
докторант кафедри германської і фіно-угорської філології
Київського національного лінгвістичного університету

**АГЕНТИВНО-ПРОФЕСІЙНА ЛЕКСИКА
СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКОГО ПЕРІОДУ: ІСТОРИКО-
ЕТИМОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

Здійснено теоретичне і методичне опрацювання проблеми історико-етимологічного складу тематичної групи агентивно-професійних назв англійської мови XI – XV століть. Вивчено етимологічний склад агентивно-професійної лексики середньоанглійського періоду. Установлені сфери іншомовного впливу у галузі агентивно-професійної лексики за лексико-тематичними підгрупами.

Ключові слова: середньоанглійський період, агентивно-професійна лексика, історико-етимологічний аспект, запозичення

Осуществлена теоретическая и методическая разработка проблемы историко-этимологического состава тематической группы агентивно-профессиональной лексики английского языка XI – XV веков. Изучено этимологический состав агентивно-профессиональной лексики среднеанглийского периода. Определены сферы иноязычного влияния в области агентивно-профессиональной лексики по лексико-тематическим подгруппам.

Ключевые слова: среднеанглийский период, агентивно-профессиональная лексика, историко-этимологический аспект, заимствования

The article focuses on the problem of foreign contacts and foreign influence of the Middle English period in the sphere of lexicology, especially occupational

names. The study of common nouns and personal names, especially Middle English surnames, within one of their historical layers, gives us the possibility to disclose lingual means and ways of identification of people, interrelation of funds of proper names of neighboring territories in the process of formation of national language. Etymological analysis of common and proper nouns is still an inexhaustible source of the study of historical and cultural heritage of people, first of all of its social and political structure, especially its production, everyday life, religion, customs, traditions and so on. It helps in its turn to trace the salient traits of individuality of the peoples against the background of its neighbors in space and time. Taking into considerations of these arguments we have made an analysis of the etymology of the Middle English occupational names, both common nouns and proper names. We have established that the total proportion of English occupational names and borrowings is approximately 4:1, but the spheres of foreign influence differs within the thematic groups.

Key words: *Middle English, occupational names, etymology, borrowings*

Пропоноване дослідження виконане у традиційній системно-структурній парадигмі лінгвістичних досліджень, спрямованій на виявлення загального зв'язку мовних одиниць, мови в цілому та її окремих структурних областей, у рамках сучасного напрямку дослідження лінгвістичного “макросвіту” як опису закономірностей мовної еволюції. Основою цієї парадигми є принцип цілісності та системності, а основою мовного структурування є опозиція “мова-мовлення”, “парадигматика-синтагматика”, “синхронія-діахронія”.

Комунікативна інтерпретація природи мови закономірно інтегрується у вивчення розвитку англійської мови та є методологічною базою нашого дослідження, адже “спілкування людей становить багатофункціональну взаємодію, яка включає інформаційний обмін, встановлення і підтримку контакту, регулювання міжособистісних стосунків” [8] і саме на цих

загальних принципах інтерпретується взаємодія факторів розвитку і функціонування мови.

Робота виконана у руслі функціонально-системного підходу до мови. При описі історичних перетворень словникового складу англійської мови використовуємо системний аналіз у поєднанні з функціональним підходом, який враховує гетерогенність мови у її багатоманітному функціонуванні.

У плані філософському системний підхід спирається на положення про єдність і цілісність світу та про його відображення у свідомості людини у вигляді загальних законів. Системний підхід дозволяє розкрити внутрішні зв'язки сукупності явищ. Мова розглядається як адаптивна система, тобто «упорядкована і внутрішньо організована множина взаємопов'язаних об'єктів, яка здатна автоматично пристосовуватися до умов і середовища свого функціонування, змінюючи не лише свій склад, але й структуру [3, с. 25-26], що відповідає методологічним основам вітчизняної лінгвістики, тобто розумінню сутності процесу діалектичного розвитку мови у нерозривній єдності з розвитком суспільства, її пристосуванні до мінливих умов спілкування, у процесі якого проявляється єдність двох протилежних її властивостей: структурно-функціонально організованості і структурно-функціональної варіативності. вивчення функціонуючої адаптивної системи здійснюється на базі середовища, яким для лексичної системи є перетин декількох як мовних, так і позамовних систем.

Словниковий склад мови – це та мовна підсистема, у якій розвиток виявляється найбільш рухомим; оскільки лексика покликана жваво реагувати на зміни в матеріальній, духовній і політичній сферах життя суспільства, зовнішні стимули змін діють тут особливо сильно. З цієї причини, за переконанням сучасних лінгвістів, вивчення змін, що відбуваються у цьому сегменті мови, неможливо без врахування даних із історії суспільства

Оскільки «результатом адаптивного розвитку мови є польова структура усіх прийнятих у мовознавстві угруповань мовних одиниць (угруповання за частинами мови, за тематичною приналежністю, функціонально-

семантичними ознаками, їх варіативність” [3, с. 26], ми керуємося польовим підходом до розгляду мовних явищ. Термін «поле» використовується при описі практично усіх мовних рівнів. “Поле – сукупність мовних (головним чином лексичних) одиниць, об’єднаних спільністю змісту (інколи також спільністю формальних показників), які відображають поняттєву, предметну або функціональну схожість позначуваних явищ” [4, с. 380].

Теоретичною базою функціонального методу є розуміння мови як динамічної системи, яка знаходиться у постійному русі та розвитку. Головним постулатом функціональної лінгвістики є положення про те, що мова виступає інструментом, знаряддям, засобом, механізмом для реалізації людиною певних намірів як у сфері пізнання дійсності, так і в актах спілкування, а центральною проблемою функціоналізму виступає дослідження функції об’єкту, його призначення, особливості у світлі виконуваних ним завдань, пристосування до їх виконання [10, с. 122]. Н.Н. Амосова зауважує, що недостатньо використати лише кількісний підрахунок. Необхідно виявити роль власне англійської лексики і запозичень у сучасній англійській мові. Чисто кількісний лексикографічний підрахунок запозичених слів є недостатнім для справжнього аналізу ролі запозичень у словниковому складі сучасної англійської мови. Точніша картина етимологічних основ сучасної англійської лексики може бути отримана лише за умови з’ясування відмінностей у самих типах лексичних запозичень, а також їх долі, тобто сфери їх вживання, ступеня їх розповсюдження, тобто, їх функціонування в англійській мові [3, с. 159].

В історії мови розмежовується “внутрішня” історія (функціональний аспект – різноманітне функціонування та варіювання мови, системний аспект – розвиток мовної системи, в якій узагальнюються і закріплюються зрушення, та мовна ситуація) та “зовнішня” історія, яка входить в історію мови у вигляді опису мінливої мовної ситуації (соціально-функціональний розподіл та ієрархія соціально-комунікативних систем і підсистем, соціальні установки щодо них) і подій, що мають на неї вплив. Процес мовного

розвитку зумовлюється внутрішніми (системними), та зовнішніми (антропогенними), факторами у їх діалектичному співіснуванні, вивчення взаємодії яких є завданням історії мови.

Вплив інших мов і процес мовного запозичення (зокрема, лексичних запозичень, що є реалізацією соціального і соціокультурного впливу, особливостей історичного життя народу та прогресу людського суспільства в цілому) займає особливе місце серед факторів мовного розвитку. Складні питання взаємодії мови з іншими мовами внаслідок їх спільної історії визначають специфіку історії конкретної мови.

Визначаючи історію мови як опис її еволюції, або історичного розвитку, що тлумачиться як її поступове ускладнення, а тому удосконалення, у нашій роботі приймаємо загальну концепцію лінгвістичних змін та засновані на цій концепції підхід та методи аналізу матеріалу. Лінгвістичні зміни можуть стосуватися системи і функціонування мови, проявляючись у формальному або семантичному варіюванні. “Словниковий склад мови становить складну систему, яка виникла у процесі багатовікового історичного розвитку, яка характеризується діахронічною мінливістю, варіативністю, здатністю до перетворень на усіх рівнях його мовної структури” [6, с. 145]. Вивчення закономірностей розвитку мови входить до загальної проблеми мовної зміни, яка вирішується зіставленням різних синхронних зрізів.

Комунікативному, функціонально-системному та історичному підходові до мови у нашому дослідженні відповідає вивчення середньоанглійської лексики за розрядами “загальні назви” (виконують номінативну функцію) – “власні назви”, зокрема назви прізвищового типу періоду активного формування прізвищової системи (є складною соціолінгвістичною категорією; виконують номінативну, ідентифікуючу та суспільно-правову функцію). А.А. Уфімцева виділяє у словниковому складі мови два розряди слів: 1) розряд «повнозначних» слів, об’єднаних за номінативною як основною функцією якісної характеристики предметів, явищ, їх ознак та

відношень. Цей розряд обслуговує пізнавально-класифікаційну діяльність людини і лежить в основі формування абстрактно-узагальненого способу відображення світу; імена служать назвами окремих та цілих класів предметів, унікальних і вищою мірою узагальнених ознак і понять. У цьому розряді виділяються три класи: характеризуючі (загальні назви), індивідуалізуючі (власні назви), квантитативні знаки (кількісні числівники) [14, с. 102].

За універсальною для більшості європейських мов класифікацією, давні друзі найменування поділяються на такі класи: 1) генеалогічні 2) відтопонімні 3) професійно-посадові 4) описові [12, с. 12]. Ч. Бардслі у передмові до словника [17, с. 2] підрахував розподіл класів прізвищ сучасної англійської мови за першими 5 буквами (А, В, С, D, Е): місцевих - 38%, генеалогічних – 27%, професійних – 9%, посадових – 6%, описових - 9%, іноземних не асимільованих – 5%, з неясною етимологією - 6% (усього дослідив 30326 прізвищ) [17] (вказана класифікація є універсальною для більшості європейських мов; «давні друзі найменування поділяються на такі класи: 1) генеалогічні 2) відтопонімні 3) професійно-посадові 4) описові [12, с. 12]).

У результаті тривалого процесу переростання прізвиськ у прізвища співвідношення різних традиційних класів, за підрахунками Л.М. Щетиніна [15] на основі аналізу 109 тисяч прізвищ сучасної англійської мови, внесеними до «Торгово-промислового довідника Келлі» 1887 року [19], є таким: за місцем проживання - 32%, генеалогічні – 30%, професійно-посадові – 16%, описові – 12%, неасимільовані іноземні – 6%, з невстановленою етимологією – 4%. Професійно-посадові прізвища кількісно поступаються решті класів, що пояснюється дослідником як наслідок двох факторів: 1) вторинним характером професії як розрізнявальної ознаки людини; 2) чисельною меншістю потенційних носіїв професійно-посадових прізвиськ – ремісників, торговців, чиновників у середньовічній, переважно землеробській, Англії; відносна численність імен цього типу є наслідком

виключного багатства та різноманітності термінів на позначення професій, ремесла та посади середньовічної Англії.

Матеріалом для дисертаційного дослідження тематичної групи назв осіб за професією Т.Ф. Солонович [11] (зокрема, 1771 середньоанглійські назви осіб за професією), отримано у результаті суцільного перегляду словника середньоанглійської мови за редакцією Ш. Куна [20] (випуски на букви А–Р); для збору решти середньоанглійського матеріалу (на букви Q–Z) було використано середньоанглійський словник Ф. Стретмен – Г. Бредлі [26]. До числа середньоанглійських назв осіб за професією, які підлягали аналізу [11, с. 9], увійшли найменування, зафіксовані у фінансових і переписних документах XII–XIV ст. у вигляді прізвищ людей і зібраних у низці спеціальних лінгвістичних праць, які розглядаються як лексикографічні джерела ([18; 23; 27; 22]). Дослідження Т.Ф. Солонович має ономазіологічне спрямування, і розмежування лексики на розряди загальних та власних назв не здійснювалося, оскільки не ставилося за мету і не було доцільним вивчення функціональної дистрибуції лексики.

Джерелом фактичного матеріалу нашого дослідження стали: 1) середньоанглійські апелятиви-назви осіб за професією, внесені як окремі словникові статті до історичних лексикографічних джерел, зокрема, їх лексико-семантичні варіанти [24; 21]. 2) назви прізвищового типу, офіційно задокументовані складі антропоформул у період середньовіччя в переписних, судових і фінансових документах XII–XV ст. і зібрані у дослідженнях з ономастики та ономастичних словниках [18; 27; 22; 25], а також в історичних словниках англійської мови [24; 21] як ілюстративний матеріал до лексико-семантичного варіанту апелятива у вузькому (антропоформула) або широкому (антропоформула як член речення) контекстах [24; 21], або в якості окремого лексико-семантичного варіанту з приміткою “in surnames”, “as surname” [21]. Як соціальна категорія, прізвища містять багату інформацію про особливості соціальної структури, побутового устрою, світогляду попередніх епох; як історична категорія,

прізвища виступають своєрідним “резерватом для мовних реліктів”, оскільки зберігають у своєму складі слова і словотвірні моделі, які зникнули або стали непродуктивними упродовж історичного розвитку. Як лінгвістична категорія, поняття прізвища як другого по відношенню до особового власного імені офіційного спадкового немотивованого найменування складалося поступово протягом тривалого часу: прізвиська, які їм передували, мали статус другого офіційного найменування, але, на відміну від сучасного прізвища (спадкового, десемантизованого найменування, яке не має орфографічних варіантів), були неспадковими антропонімами, мотивованими, індивідуальними, здатними до варіювання, описовими, відображали соціальні риси, найбільш значущі для людини в період становлення 2-х членної антропоформули: посаду, професію, родинні зв’язки, місце проживання або служби. Тісно пов’язані між собою три аспекти прізвищ – лінгвістичний, соціальний та історичний – присутні упродовж тривалої історії їх становлення; саме на їх суспільно-історичній та лінгвістичній значущості ґрунтується правомірність вивчення їх лексичної бази у дослідженні лексичного складу різних історичних періодів розвитку мови.

Методом не випадкової суцільної вибірки із зазначених лексикографічних та лінгвістичних джерел, за принципом відбору усіх фіксацій у складі антропоформул з подальшим групуванням їх за фонографічними варіантами у хронологічній послідовності вживання, а також першої фіксації як апелятива без відбору фонографічних варіантів, нами отримано такий фактичний матеріал дослідження – 7429 назв прізвищового типу (з урахуванням їх фонографічних варіантів), які відтворюють у своїх антропоосновах 2013 назв осіб за професійною діяльністю, використаних у 10205 слововживаннях своїх фонографічних варіантів. Окрім того, виявлено 404 агентивно-професійні назви, що побутували виключно як апелятиви. Таким чином, у дослідженні оперуємо цифрою 2417 агентивно-професійних назв.

Класифікація за джерелом запозичення (етимологією) є однією з найпоширеніших способів систематизації лексики (поряд із систематизацією за хронологією, семантикою, лексико-граматичною приналежністю, структурою та ступенем асиміляції). Етимологія є розділом історичного мовознавства, присвяченим дослідженню первинної словотвірної структури слова і виявленню елементів її давнього значення; цей термін стосується також науково-дослідницької процедури, спрямованої на розкриття походження слова, і сам результат цієї процедури [13, с. 275]. Етимологія відзначається комплексним характером методів дослідження. Серед них виділяється етимологічний аналіз, основна мета якого полягає у визначенні того, коли, у якій мові, за якою словотвірною моделлю, на базі якого мовного матеріалу, в якій формі і з яким значенням виникло слово, а також які історичні зміни вплинули на його теперішню форму [5, с. 597]. Суть етимологічного аналізу, як зазначає Е.А. Громова [7, с. 38], полягає у генетичному ототожненні розглядуваного слова або його основи з іншим словом (або основою) як вихідним, твірним, а також ототожнення інших структурних елементів слова з історично відомими структурними елементами і реконструкція первинної форми і значення слова з первинною мотивацією. Особливі труднощі при здійсненні етимологічного аналізу становить, як зазначає Е.А. Громова, пояснення зв'язку значень, розвитку значень і реконструкція первинної семантики слова; більша частина семантичних переходів і поєднань значень зумовлена співвідношенням реалій, природним і суспільним середовищем, матеріальною і духовною культурою носіїв мови, оскільки значення слів відображають світ реалій.

Однією з актуальних задач етимології є виявлення шляхів формування словникового складу англійської мови, які допомагають відтворити її етимологічну модель [7, с. 38-39], а використання лексикографічної продукції для багатоаспектного опису лексичних одиниць, а також у якості матеріалу комплексних лінгвістичних досліджень окремих лексичних пластів ґрунтується на таких характеристиках сучасних лексикографічних

джерел, як ясність і глибина тлумачного матеріалу, стислість та узагальненість дефініцій, наявність етимологічних позначень, уточнення словотвірних моделей похідних одиниць.

У нашому дослідженні етимологічну модель тематичної групи агентивно-професійних назв середньоанглійської мови будуємо на основі аналізу матеріалу за мовною приналежністю твірних основ агентивно-професійних назв та похідних, виділяючи лексику власне англійську та запозичену. Розмежовуємо мову походження та мову-джерело запозичення іншомовного слова. Лексичні запозичення представляємо за найближчою етимологією, тобто мовою-джерелом проникнення лексеми до англійської мови, враховуючи але не розділяючи історичні періоди цього проникнення та діалектне розшарування у цій мові у розглядуваний період.

За результати дослідження встановлено етимологічний склад агентивно-професійних назв. Основний корпус (1889 лексем - 78%) становлять англійські АПН (зокрема, 1134 лексеми (47%) – утворені на основі питомої англійської лексики, і 755 лексем (31%) - утворені на основі запозиченої лексики); 528 лексем є асимільованими іншомовними запозиченнями, зокрема, 224 лексеми (9.3%) – АПН-французькі запозичення; 109 лексем (4.5%) – АПН-англо-французькі запозичення; 40 лексем (1.7%) – АПН-латинські запозичення; 144 лексеми (6%) – АПН-латинські або французькі запозичення; 9 лексем (0.4%) – АПН-скандинавські запозичення; 2 лексеми (0.1%) – АПН-нижньонімецькі запозичення. Отже, співвідношення англійських/запозичених АПН становить приблизно 4:1.

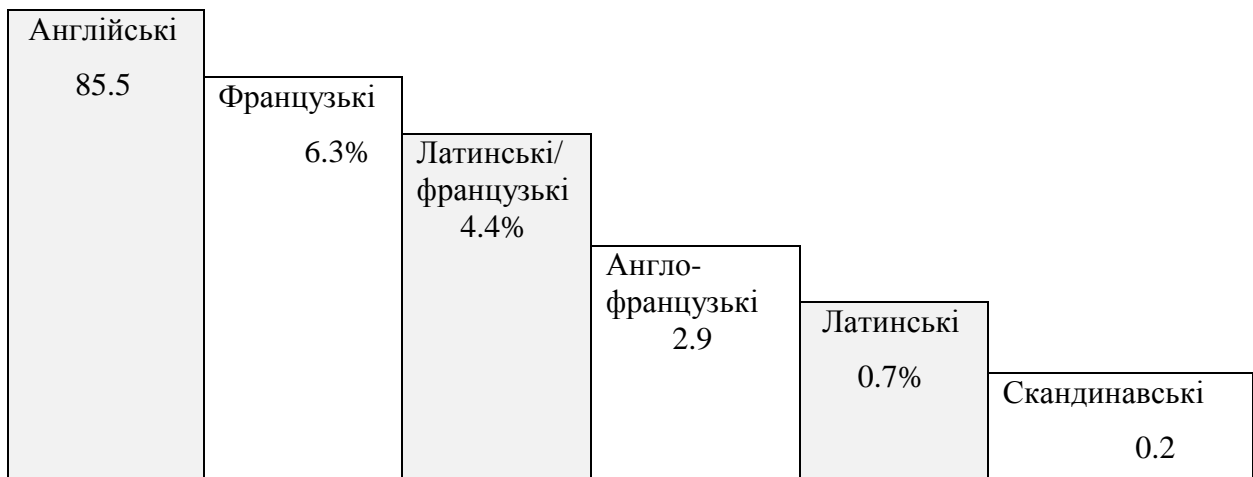
Англійські АПН диференціюємо за етимологічним складом їх основ. Від французьких основ утворено 31.5% агентивно-професійних назв; від скандинавських основ – 24.5%; від латинських або французьких основ – 20%; від латинських основ – 12%; від англо-французьких основ – 52 лексеми - 7%; від нижньонімецьких основ - 4%; від кельтських основ - 1%.

Вивчено сфери іншомовного впливу у галузі агентивно-професійної лексики. Так, французький вплив найбільше проявився у лексико-тематичній

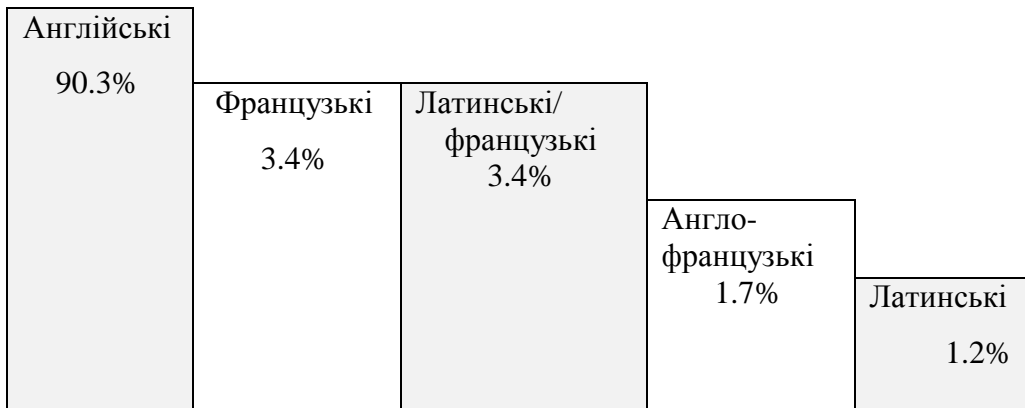
підгрупі назв людей, професійно зайнятих інтелектуальною діяльністю (21%), та назв людей, професійно зайнятих мистецтвом (21%); англо-французькі запозичення -серед назв людей, що перебували на державній службі (9.3%), та назв людей, професійно зайнятих мистецтвом (8.6%); латинські запозичення – серед назв людей, професійно зайнятих інтелектуальною діяльністю (9%); латинські або французькі запозичення – серед назв людей, професійно зайнятих інтелектуальною діяльністю (13%), та назв людей, що перебували на державній службі (11%); скандинавські запозичення – серед назв людей, що перебували на державній службі (1.2%), та назв людей, зайнятих промислами (1%); нижньонімецькі запозичення - серед назв людей, зайнятих промислами (1%), та назв людей, професійно пов'язаних з торгово-грошовими операціями (0.6%).

Етимологічний склад лексико-тематичних підгруп агентивно-професійних назв відображається в Діаграмах 1-8

Діаграма 1. Етимологічний склад лексико-тематичної підгрупи назв ремісників

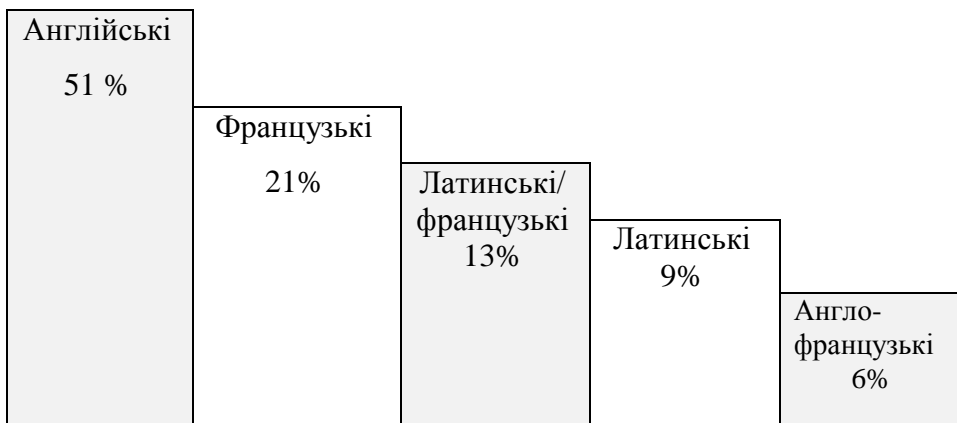
Діаграма 2. Етимологічний склад лексико-тематичної підгрупи назв людей, зайнятих у сільському господарстві

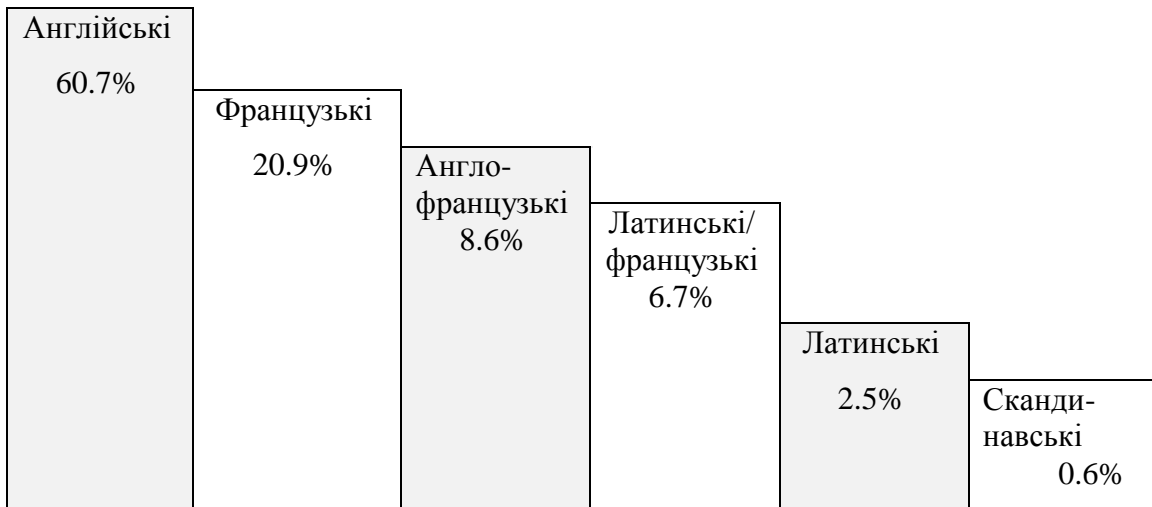
Діаграма 3. Етимологічний склад лексико-тематичної підгрупи назв людей, зайнятих промислами

Діаграма 4. Етимологічний склад лексико-тематичної підгрупи назв людей, професійно зайнятих інтелектуальною діяльністю

Діаграма 5. Етимологічний склад лексико-тематичної підгрупи назв людей, професійно зайнятих мистецтвом

Діаграма 6. Етимологічний склад лексико-тематичної підгрупи назв людей, що перебували на державній службі

Діаграма 7. Етимологічний склад лексико-тематичної підгрупи назв людей, що перебували на приватній службі

Діаграма 8. Етимологічний склад лексико-тематичної підгрупи назв людей, професійно пов'язаних з торгово-грошовими операціями

Отже, співвідношення питомих англійських до запозичених основ серед назв ремісників становить 487/372; серед назв людей, зайнятих у сільському господарстві - 150/65; серед назв людей, що займалися промислами (бджільництвом, мисливством, рибальством) - 61/29; серед назв людей, професійно пов'язаних з інтелектуальною діяльністю (наукою, освітою, медициною) - 42/36; серед назв людей, професійно пов'язаних з мистецтвом - 41/58; серед назв людей, що перебували на державній службі - 76/36, серед назв людей, що перебували на приватній службі (придворні, слуги, робітники у маєтках) - 100/77; серед назв людей, професійно пов'язаних з торгово-грошовими операціями - 177/82.

Висновки: на основі результатів нашого дослідження доведена дія зовнішніх факторів розвитку (вплив інших мов, зокрема, лексичних запозичень), що проявляється у такій лексичній закономірності (кореляція між витісненням питомої лексики та збереженням якісної визначеності мови), яка дозволяє диференціювати таку характеристику словникового складу, як наповнення питомою лексикою та співвідношення підсистем.

Стосовно теорії «переродження англійської мови» та визнання запозичення як провідного шляху розвитку словникового складу англійської

мови, “можна визнати змішаний склад словника мови, але ніяк не усієї мови в цілому, а запозичення – одним із основних, але не провідних шляхів поповнення словникового складу англійської мови, що відбувалося головним чином за рахунок своїх власних ресурсів, за рахунок словотворення” [1, с.12; 16, с. 5-6].

У подальшому перспективними вбачаємо дослідження семантико-стилістичної закономірності (актуалізації певних ліній семантико-стилістичного розвитку, розширення потенціалу словникового складу [9]). Загальний закон про системність явищ мови стосовно лексики звучить так: “Всяка зміна у словниковому складі мови у вигляді проникнення іншомовних запозичень несе за собою семантичні чи стилістичні зміни до вже наявних у мові словах та зрушення у синонімічних групах” [7, с. 47], отже, внаслідок системного характеру мови взагалі та лексики зокрема жодне нове поповнення словника запозиченими словами не може пройти безслідно для решти словникового складу [2, с. 31].

Список літератури

1. Амосова Н.Н. Этимологические основы словарного состава современного английского языка / Н.Н. Амосова. – М.: Изд-во литературы на иностранных языках, 1956. – 218 с.
2. Аракин В.Д. Сравнительная типология английского и русского языков: [учеб. пособие] / В.Д. Аракин. - [3-е изд.]. – М.: ФИЗМАТЛИТ, 2005. – 256 с.
3. Арнольд И.В. Основы научных исследований в лингвистике / И.В. Арнольд. – М.: ВШ, 1991а. – 138 с.
4. Большой энциклопедический словарь. Языкознание / [гл. ред. В.Н. Ярцева]. – М.: Большая Российская Энциклопедия, 1998. – 685 с.
5. Варбот Ж.Ж. Этимология / Ж.Ж. Варбот // БЭС. Языкознание. – [гл. ред. В.Н. Ярцева]. - М.: Большая российская энциклопедия, 1998. – С. 596-597.
6. Гамкрелидзе Т.В. Лингвистическая типология и праязыковая реконструкция / Т.В. Гамкрелидзе // Сравнительно-историческое изучение языков разных семей. Теория лингвистической реконструкции. – М., 1988. – С. 145-157.
7. Громова Е.А. Диахронические изменения словарного состава английского языка: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Е.А. Громова. - Ростов-на-Дону, 2011. – 215 с.

8. Карасик В.И. Язык социального статуса / И.В. Карасик. – М.: Гнозис, 2002. – 333 с.
9. Котов Г.Г. Влияние внешних факторов на функционирование и развитие лексического состава языка: дисс. ... докт. филол. наук: 10.02.19 / Г.Г. Котов – Санкт-Петербург, 2003. – 290 с.
10. Левицкий А.Э. Функциональные подходы к классификации единиц современного английского языка / А.Э. Левицкий. – К.: АСА, 1998. – 362 с.
11. Солонович Т.Ф. Развитие тематической группы наименований лиц по профессии в английском языке: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Т.Ф. Солонович. – Минск, 1986. – 204 с.
12. Трубачев О.Н. Из материалов для этимологического словаря фамилий России (Русские фамилии и фамилии, бытующие в России) / О.Н. Трубачёв // Этимология. 1966. - М.: Наука, 1968. - С. 3-53.
13. Трубачёв О.Н. Этимологические исследования и лексическая семантика / О.Н. Трубачёв // История советского языкознания: [хрестоматия]. М.: ВШ, 1988. – С 272-282.
14. Уфимцева А.А. Лексическое значение. Принцип семиологического описания лексики / А.А. Уфимцева. - [под. ред. Ю.С. Степанова]. – [2-е изд.]. – М.: Едиториал УРСС, 2002. – 240 с.
15. Щетинин Л.М. Переход собственных имён в нарицательные как способ расширения словарного состава языка (на материале английских фамильных имён): дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Л.М. Щетинин. – М., 1961. – 272 с.
16. Эльдаров А.М. Итальянские заимствования в современном английском языке: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / А.М. Эльдаров. – Л., 1984. – 207 с.
17. Barsdsley Ch.W.E. A Dictionary of English and Welsh Surnames with Special American Instances / Ch.W.E. Bardsley. – London: Henry Frowde, OUP; N.Y., 1901. – 857 p.
18. Fransson G. Middle English Surnames of Occupation (1100-1350) / G. Fransson. – Copenhagen, 1935. – 217 p.
19. Kelly's directory of merchants, manufacturers and shippers of the world: A guide to the export and import, shipping and manufacturing industries. – London: Kelly's Directories Ltd., 1925. – 3474 p.
20. Middle English Dictionary / [ed. Hans Kurath, Sherman M. Kuhn, Robert E. Lewis]. – Ann Arbor, Michigan: Univ. of Michigan Press; London: G. Cumberledge, OUP. – [in 21 v.]. - 1952-2001.
21. Middle English Compendium. University of Michigan Digital Library Production Service, 2001-2013. – 15000 p. – [online version]. - <http://www.quod.lib.umich.edu/m/med/>.
22. Mills A.D. Notes on some Middle English Occupational Terms / A.D. Mills // Studia Neophilologica: a Journal of Germanic and Romance Philology. - Uppsala, 1968. - v. 40. - N I. - p. 35-48.

23. Otto G. Die Handwekernamen in Mittelenglischen / G. Otto. – Bottrop, 1938. – 99 p.
24. Oxford Dictionary of English / [ed. by C. Soanes, A. Stevenson]. – Oxford: OUP, 2003. – 2088 p.
25. Reaney P.H. The Dictionary of British Surnames / P.H. Reaney. – London, 1966. – 366 p.
26. Stratmann F.H. A Middle-English Dictionary containing words used by English writers from the 12th to the 15th century / F.H. Stratmann. - [A new. ed., rearranged, revised and enlarged by H. Bradley]. – London, 1951. - 708 p.
27. Thureson S. Middle English Occupational Terms / S. Thureson. – Lund: CWK Gleerup; Copenhagen: Ejnar Munksgaard, 1950. – 285 p.